

Goran Buturac *

PRIKAZ ZNANSTVENO-STRUČNE KONFERENCIJE „POLJOPRIVREDA, DEMOGRAFIJA I NOVE TEHNOLOGIJE“

Hrvatsko društvo ekonomista, Hrvatska gospodarska komora i Sveučilište J. J. Strossmayera održalo je u Osijeku, 22.04.2016. godine, znanstveno-stručnu konferenciju kojom se kroz predavanja i panel raspravu analiziralo i raspravljalo o aktualnim problemima u hrvatskoj poljoprivredi, prehrambenoj industriji i srodnim industrijama. Uz to, na konferenciji je dotaknuta problematika demografske slike Hrvatske kao i uloga novih tehnologija koje mogu povećati produktivnost i inovativnost u širem području djelatnosti povezanih s poljoprivredom.

Cilj je same konferencije bio jačanje suradnje znanosti, civilnog društva, Sveučilišta i gospodarstva kako bi se kroz dijalog, raspravu i razmjenu mišljenja pridonijelo ostvarivanju razvojnog puta poljoprivredno-prehrambenog sektora i gospodarstva u cjelini. Također, doprinos konferencije se ogledao kroz otvaranje javne stručne rasprave na temu poljoprivrede, demografije i novih tehnologija, uz promociju ekonomskih znanosti te osvješćivanje i propitivanje uloge i važnosti reafirmacije slobode i širine ekonomskih istraživanja u procesu rješavanja složenih društvenih problema.

Konferenciju su svečano otvorili prof. dr. sc. Ljubo Jurčić – predsjednik Hrvatskog društva ekonomista, Ivan Škorić – potpredsjednik HGK za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo, prof. dr. sc. Željko Turkalj – rektor Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, dr.sc. Željko Kraljićak, zamjenik župana Osječko-baranjske županije i Zoran Kovačević, predsjednik HGK Županijske komore Osijek.

---

* Dr. sc. Goran Buturac, znanstveni savjetnik u Ekonomskom institutu, Zagreb. (E-mail: gbuturac@eizg.hr).

U uvodnom dijelu konferencije predsjednik Hrvatskog društva ekonomista Ljubo Jurčić istaknuo je da je poljoprivreda temelj civilizacije na kojoj su se kasnije razvile industrija, ekonomija i sve ostale grane djelatnosti. Dobar dio problema u hrvatskom gospodarstvu i poljoprivredi počeo se pojavljivati tijekom tranzicije kada je promovirana politika svemoći tržišta, pri čemu se primat dalo razvoju potrošačkog društva, dok se istovremeno zapostavila proizvodnja (Vojnić, 2003; Jurčić, 2010). Prema Jurčiću, mogućnosti za razvoj poljoprivrede u Hrvatskoj su mnogo veće od trenutne situacije u kojoj se poljoprivreda nalazi te je u cilju razvoja ovoga sektora potrebna bolja organizacija i provedba ekonomske politike.

Ivan Škorić, potpredsjednik HGK za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo posebno je naglasio nedostatak planskog i strateškog pristupa poljoprivredi. U tom kontekstu, Komora je krenula u izradu Strategija unutar Udruženja koja djeluju pri HGK, i to za drvenu industriju, poljoprivredu i šumarstvo.

Željko Turkalj, rektor Sveučilišta Josip Juraj Strossmayer naglasio je ulogu znanosti i obrazovanja u jačanju poljoprivredne proizvodnje i gospodarstva. Založio se za pojednostavljenje obrazovnih programa kako bi se obrazovnom sustavu omogućila brža prilagodba potrebama gospodarstva.

Željko Kraljićak, zamjenik župana Osječko-baranjske županije, istaknuo je pozitivan doprinos održavanja konferencije na temu poljoprivrede. Glavne razloge nepovoljnih trendova u poljoprivredi vidi u lošem zakonskom okviru i nedovoljnoj zaštiti domaćih proizvođača od konkurencije iz uvoza.

Zoran Kovačević, predsjednik Županijske komore Osijek istaknuo je značaj izvoza za opstanak hrvatskoga gospodarstva, te poljoprivrede i prehrambene industrije za opstanak Istočne Hrvatske. Vraćanje instituta vlasništva nad zemljištem prepoznaje kao jedan od ključnih momenata u rješavanju nagomilanih problema u poljoprivredi.

Nakon otvaranja konferencije i uvodnih izlaganja, uslijedila su predavanja na teme "Makroekonomska slika prehrambene industrije Republike Hrvatske", koje je održao dr. sc. Goran Buturac sa zagrebačkog Ekonomskog instituta, te "Depopulacija Hrvatske – činjenice i moguća/potrebna rješenja" prof. dr. sc. Dražena Živića, voditelja Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar.

Goran Buturac je posebno istaknuo ulogu i važnost poljoprivredno-prehrambenog sektora za ukupni industrijski i gospodarski razvoj Hrvatske te položaj i dinamiku razvoja izvozne konkurentnosti ovoga sektora na međunarodnim segmentiranim tržištima (CEFTA, EU, tranzicijske zemlje srednje i istočne Europe, Rusija i Turska). Prehrambena industrija pokazala je veliku otpornost prema recesiji iz 2008. godine, ali najnoviji trendovi potvrđuju snažan konkurencijski pritisak i potrebu jačanja izvozne konkurentnosti. Nedovoljna diversifikacija proizvodnih i tržišnih struktura ukazuje na neiskorištene potencijale razvoja i potrebu većeg

ulaganja u inovacije i razvoj novih proizvoda. Među analiziranim izvoznim segmentiranim tržištima, hrvatska prehrambena industrija je najbolje pozicionirana na tržištu CEFTA-e (Buturac, Vizek, 2015). Tu je najveći broj proizvoda s komparativnim prednostima, najveći stupanj diversifikacije izvoza te relativni i apsolutni vanjsko-trgovinski suficit. U odnosu na druge industrijske sektore, prehrambena industrija ima treći najveći multiplikativni učinak na output koji ostvaruje hrvatska ekonomija, što potvrđuje strateški karakter ove djelatnosti za hrvatsko gospodarstvo. Na kraju predavanja, Goran Buturac je zaključio da se potencijali jačanja konkurentnosti prehrambenog sektora prepoznaju u nastavku procesa rasta izvozne orijentiranosti, sve većoj zastupljenosti na brzo rastućim tržištima, rastu potrošnje hrane, ulaganjima u inovacije i razvoj novih proizvoda te ulaganjima u razvoj novih tržišta.

U nastavku konferencije Dražen Živić u svom predavanju je istaknuo da se Hrvatska danas nalazi u dubokoj demografskoj krizi uzrokovanoj brojnim, složenim i dugoročnim destabilizacijskim čimbenicima kretanja i razvoja stanovništva. Negativni dinamički i strukturni demografski trendovi postaju sve više ozbiljnom prijetnjom društvenoj stabilnosti i ekonomskom razvoju zemlje. Hrvatska gubi stanovništvo i prirodnim i mehaničkim putem, a posebno negativan proces u demografskom razvoju Hrvatske jest starenje stanovništva. Sve to produbljuje neravnotežu u funkcionalnim dobnim skupinama važnim za buduću reprodukciju, ali i za formiranje ekonomski aktivnog stanovništva, tj. radne snage. Iako je depopulacija u svim svojim oblicima opći proces u Hrvatskoj, postoji određena populacijska polarizacija koja se indicira i na razini administrativnih jedinica (županije, gradovi, općine) i na razini naselja (urbana/ruralna), odnosno regija (Živić, Turk, Pokos, 2014). Demografsko osiromašenje Hrvatske, napose sve izraženije populacijsko pražnjenje, bitan su činitelj prostorne, odnosno regionalne razvojne neravnoteže. Dražen Živić je na koncu predavanja ukazao na nužnost osmišljavanja i provedbe sveobuhvatnih mjera aktivne demografske politike, s motrišta društveno-gospodarskog napretka, ali i sa stajališta skrbi o nacionalnoj sigurnosti i hrvatskim strateškim interesima.

Nakon predavanja, u drugom dijelu konferencije održana je panel javna rasprava u kojemu su sudjelovali mr. sc. Bernard Jakelić – zamjenik glavnog direktora Hrvatske udruge poslodavaca, Matija Kopic – direktor Farmerona d.o.o., Osijek, Željko Kraljićak – zamjenik župana Osječko-baranjske županije, Ivo Markotić – generalni direktor Badela 1862, Ernest Nad – voditelj Odsjeka za poljoprivredu i prehrambenu industriju HGK Županijske komore Osijek i prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić – prodekan Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku.

U panel raspravi ocjenu trenutnog poslovnog okruženja u Hrvatskoj iznio je Bernard Jakelić. Zaključio je da ono nije poticajno za razvoj poduzetništva, pri čemu su neki od ključnih problema visoka fiskalna i parafiskalna davanja, sporost

i neučinkovitost javne administracije, učestalo mijenjanje propisa te općenito nedostatak vizije i koncepcije ukupnog gospodarskog razvoja.

Istovremeno, Ivo Markotić na primjeru Badela 1862. potvrdio je vrlo uspješnu suradnju ove tvrtke s kooperantima te ukazao na problem nedostatne poljoprivredne proizvodnje u određenim voćarskim kulturama. Pored ostaloga, naglasio je potrebu kvalitetnije suradnje poslovne zajednice i države, te ukazao na probleme i manjkavosti sustava u provedbi stečaja i predstečajnih nagodbi.

Matija Kopic, na primjeru tvrtke Farmerona govorio je o doprinosu novih tehnologija u razvoju i unapređenju poljoprivredne proizvodnje. Nastojeći prenijeti iskustva i znanja iz SAD-a, ukazao je na prijeku potrebu jačanja lanca suradnje obrazovanja, znanosti i proizvođača hrane.

Na neiskorištene potencijale razvoja u Osječko-baranjskoj županiji ukazao je Željko Kraljičak – zamjenik župana Osječko-baranjske županije. Posebno se osvrnuo na ulogu županije u poticanju razvoja poljoprivredne proizvodnje. Kao jedan od najvećih problema na nacionalnoj razini vidi nedostatak strategije razvoja poljoprivrede.

Na probleme u mlinsko-pekarskoj industriji ukazao je Ernest Nad – voditelj Odsjeka za poljoprivredu i prehrambenu industriju HGK Županijske komore Osijek, dok je Krunoslav Zmaić – prodekan Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku iznio ocjenu suradnje Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku s poslovnom zajednicom, proizvođačima hrane, udruženjima i tijelima državnih i lokalnih vlasti. Pored ostaloga ukazao je na važnost primjene novih tehnologija u proizvodnji hrane, te u tom kontekstu na poseban doprinos obrazovanja i znanosti (Tolić, Zmaić, Lončarić, Sudarić, 2012).

U konačnici su predavanja i rasprava u panelu ukazali na brojne poteškoće i ograničenja s kojima se danas suočava poljoprivredno-prehrambeni sektor u Hrvatskoj, ali i idejno ponudili pristupe suočavanja s njima. U tom pogledu je nezaobilazna uloga znanosti i obrazovanja, ponajprije u primjeni novih tehnoloških dostignuća, i pronalaženju inovacijskih i tržišnih rješenja koja će osigurati konkurentnu proizvodnju. Uz postojeću relativno nisku razinu izdvajanja za razvoj i istraživanja, i za obrazovanje i znanost na nacionalnoj razini, teško je za očekivati signifikantniji rast inovacija i novih tehnologija (Teodorović, 2015). Rasprava je iznijela i očekivanja o potrebi jasnog stava ekonomske politike u pogledu razvojnih ciljeva poljoprivredno-prehrambenog sektora slavonske regije i gospodarstva u cjelini. Pri tome je sinergija poljoprivredno-prehrambenog sektora s ostalim gospodarskim nišama poput turizma od posebnog značenja za realizaciju ekonomskog rasta (Turkalj, Ham, Fosić, 2013). Razvidna je prijeka potreba jačanja suradnje znanosti, civilnog društva, Sveučilišta i gospodarstva kako bi se kroz dijalog, raspravu i razmjenu mišljenja pridonijelo ostvarivanju puta razvoja, što je ovom konferencijom i postignuto. Na koncu je potvrđen veliki potencijal Slavonije, ali

koji je nedovoljno iskorišten prije svega zbog neodgovarajuće ekonomske politike, loše organizacije i nedovoljne suradnje.

Literatura:

- Buturac, G., Vizek, M. (2015). „Izvoz prehrambene industrije i učinci na gospodarstvo: slučaj Hrvatske“, *Ekonomski pregled*, (66), 3: 203-230.
- Jurčić, Lj. (2010). „Hrvatska – atipičan model gospodarenja“, *Ekonomski pregled*, (61), 12: 852-880.
- Teodorović, I. (2015). „Refleksije i poruke 22. Tradicionalnog savjetovanja Hrvatskog društva ekonomista“, *Ekonomski pregled*, (66), 1: 81-90.
- Tolić, S., Zmaić, K., Lončarić, R., Sudarić T. (2012). „Programi cjeloživotnog obrazovanja i stručne aktivnosti Zavoda za agroekonomiku Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku u funkciji ruralnog razvoja“, *Agroeconomia Croatica*, (2), 1: 16-20.
- Turkalj, Ž., Ham, M., Fosić, I. (2013). „Sinergija održivog turizma i poljoprivrede kao faktor upravljanja regionalnim razvojem u Hrvatskoj“, *Ekonomski vjesnik*, (XXVI), 1: 71-81.
- Vojnić, D. (2003). „Ekonomija i politika tranzicije u teoriji i praksi: gdje je Hrvatska?, *Ekonomski pregled*, (54), 7-8: 621-650.
- Živić, D., Turk, I., Pokos, N. (2014). „Regionalni aspekti depopulacije Hrvatske (1991.-2011.)“, *Mostariensia*, (18), 1-2: 231-251.

